Сәрбәст сәһифә

Азәрбајчан Јазычылар Иттифагында

Бу күнләрдә Азәрбајчан Јазычылар Иттифагы рәјасәт һеј'әтинин нөвбәти јығынчағы олду. Јығынчағы кириш сөзү илә Азәрбајчан Јазычылар Иттифагы идарә һеј'әтинин сәдри, халг јазычысы Мирзә Ибраһимов ачды. О деди:

— Совет әдәбијјаты усталары, о чүмләдән Азәрбајчан јазычылары партијамызын XXVI гурултајынын гәрарларыны һәјата кечирмәкдә әлләриндән кәләни әсиркәмирләр. Билдијиниз кими, гурултај јарадычы зијалыларын гаршысында јени-јени вәзифәләр гојмуш, мәдәнијјәт хадимләрини тарихимизә, бу күнүмүзә, кәләчәјимизә, партија вә халгымыза, бөјүк Вәтәнимизә лајиг әсәрләр јаратмаға чағырмышдыр. Бу бахымдан республикамызын бу күнү, халгымызын сон ики бешилликдә газандығы диггәтәлајиг наилијјәтләр, Азәрбајчан ССР-ин игтисадијјатында баш верән әсаслы дәјишикликләр бәдии үмумиләшдирмәләр үчүн, дөврүмүз һаггында јазычынын дәрин фәлсәфи мүһакимәләри үчүн зәнкин вә һәртәрәфли материал верир. Сөз устасы һәјаты һәрәкәтдә вә перспективдә, реал мүрәккәбликләр шәраитиндә көрмәји бачаранда мүвәффәгијјәт газаныр. Республикамызын игтисади-сијаси һәјатында, о чүмләдән кәндләримиздә, кәндлинин әмәкчи психолокијасында, онун шүурунда, көрдүјү ишин игтисади сәмәрәсини дәриндән дујан бу адамларын мә'нәви јүксәлишиндә кедән кејфијјәт дәјишмәләрини бу күн һәр бир гәләм саһибимиз көрүр, дујур, она биканә галмыр, фәал мүдахилә едир, бу һәјаты дәриндән-дәринә өјрәнир, өзүнү јени јарадычылыг ахтарышларына сәфәрбәр едир. Бу күн кәндлә, апарычы гүввәјә чеврилмиш кәнд әмәкчиләри илә сөз усталарымызын јарадычылыг әлагәләри күндән-күнә кенишләнир вә јени вүс'әт алыр..

Јығынчагда бу барәдә кениш данышылды. Республика јазычылары гәраркаһы сон вахтлар кәнд әмәкчиләри илә даһа сых јарадычылыг әлагәләри сахлајыр, бу әлагәләр кет-кедә мөһкәмләнир, әдәби тәдбирләрин; көрүшләрин, диспутларын, мүзакирәләрин кечирилмәсиндә, бәдии әдәбијјатын тәблиғиндә, һамилик јолу илә кәнд китабханаларынын даһа да зәнкинләшдирилмәси ишиндә хүсуси фәаллыг көстәрир. Азәрбајчан Јазычылар Иттифагынын бу саһәдәки мәгсәдјөнлү фәалијјәти, онун габагчыл иш тәчрүбәси партија вә һөкумәтимиз тәрәфиндән јүксәк гијмәтләндирилмиш, газанылмыш ән јахшы көстәричиләрә көрә Јазычылар Иттифагымыз Үмумиттифаг Һәмкарлар Иттифагы Мәркәзи Шурасынын вә ССРИ Мәдәнијјәт Назирлијинин кечичи Гырмызы бајрағына лајиг көрүлмүшдүр. Бајрағы Азәрбајчан Јазычылар Иттифагынын рәһбәрлијинә Үмумиттифаг Һәмкарлар Иттифагы Мәркәзи Шурасынын, ССРИ Мәдәнијјәт Назирлијинин адындан республика Һәмкарлар Иттифагы Шурасы мәдәнијјәт шө'бәсинин мүдири А. Әбилова јолдаш тәгдим етди вә гәләм саһибләринә кәләчәк јарадычылыг ишләриндә, кәнд әмәкчиләринә һамилик саһәсиндә даһа сәмәрәли фәалијјәт вә мүвәффәгијјәтләр арзулады.

Јығынчагда республика јазычыларынын гаршыдакы јарадычылыг мүшавирәләриндән кениш сөһбәт кетди. **«Әдәбијјатымызда бәдии дил мәсәләләри»** үзрә мүшавирәнин кечирилмәси 1981-чи илин ахырында нәзәрдә тутулду. «Ше'р вә нәсрдә бәдии дил мәсәләләри» үзрә мә'рузәчи Сабир Рүстәмханлы, «Тәнгид вә публисистикада бәдии дил мәсәләләри» үзрә мә'рузәчи Чәлал Мәммәдов тә'јин едилдиләр.

Сон илләр республика игтисадијјатында, онун мә'нәви иглиминдә, сосиал һәјатымызда кедән бөјүк вә әсаслы дәјишикликләр, һеч шүбһәсиз ки, бизим гәһрәман мүасирләримизин, о чүмләдән фәһләләримизин, партија, совет, һәмкарлар иттифагы, комсомол, тәсәррүфат рәһбәрләримизин мөһкәм әмәјинин, күндәлик кәркин ишинин, рәшадәтинин бәһрәсидир. Белә садә, тәвазөкар, ишкүзар адамлар һаггында Сов.ИКП МК-нын Баш катиби, ССРИ Али Совети Рәјасәт һеј'әтинин Сәдри Леонид Илич Брежнев јолдаш демишдир: «...Һәр сәһәр он милјонларла адам өз нөвбәти, ади иш күнүнә башлајыр: дәзкаһ архасында дурур, шахтаја енир, тарлаја чыхыр, микроскопла ишләјир, һесаблама апарыр, графикләрлә мәшғул олур, онлар јәгин ки, өз ишләринин мөһтәшәмлији һаггында дүшүнмүрләр. Лакин онлар, мәһз онлар партијанын тапшырыгларыны јеринә јетирәрәк Советләр өлкәсинин тәрәггисини јени-јени зирвәләрә учалдырлар. Она көрә дә биз заманәмизи бөјүк харигәләр заманәси адландыраркән, ону бөјүк харигәләр заманәсинә чевирмиш олан адамлары — әмәк адамларыны лајигинчә гијмәтләндиририк».

Л. И. Брежнев јолдашын бу фикрини рәһбәр тутан Сов.ИКП МК Сијаси Бүросу үзвлүјүнә намизәд, Азәрбајчан КП МК-нын биринчи катиби Һејдәр Әлијев јолдашын һәлә Азәрбајчан јазычыларынын VI гурултајында сөјләдији ашағыдакы сөзләр рәјасәт һеј'әтинин јығынчағында дөнә-дөнә хатырланды. О демишдир: «Бәдии әсәрләрдә әмәк адамынын парлаг образыны јаратмаг, коммунизм идеалларымызын тәнтәнәси наминә онун һүнәрләринин пафосуну инкишафда көстәрмәк јазычыларымызын вәзифәсидир, әзиз шаир, насир вә драматург јолдашлар, сизин борчунуздур».

Бу мә'нада көрүлмүш ишләрин јекуну вә кәләчәк ишләримизин перспективи кими Азәрбајчан Јазычылар Иттифагы 1982-чи илин әввәлләриндә **«Мүасиримиз бәдии әдәбијјатда»** (мә'рузәчи филолокија елмләри доктору Бәкир Нәбијевдир) адлы кениш мүшавирә кечирәчәкдир. Нөвбәти вәзифәләримиздән бири дә бу мүшавирәјә әсаслы, чидди һазырлашмагдыр.

Азәрбајчан Јазычылар Иттифагы рәјасәт һеј'әтинин јығынчағында һәмчинин бир сыра көркәмли сәнәткарларымызын гаршыдакы јубилејләриндән, бу јубилејләрә олан һазырлыгдан сөһбәт кетди, о чүмләдән Абдулла Шаигин анадан олмасынын 100 иллији илә бағлы јубилеј комиссијасынын һеј'әти јенидән нәзәрдән кечирилди вә јубилеј комиссијасы ашағыдакы тәркибдә тәсдиг едилди:

Сүлејман Рүстәм (сәдр), Һүсејн Аббасзадә (сәдр мүавини), Шәмси Бәдәлбәјли, Елмира Гафарова, Елшад Гулијев, Мирварид Дилбази, Аббас Заманов (сәдр мүавини), Тејмур Әлијев, Мирзә Ибраһимов, Чәлал Мәммәдов, Әнвәр Нәзәрли, Нәчәфгулу, Рауф Һачыјев, Исмајыл Шыхлы (сәдр мүавини), Әфлатун Мәммәдов (катиб).

Нөвбәти мәсәлә әдәби органларымызын сон илләрдәки фәалијјәтинин мүзакирәси барәдә иди. Бу ишлә әлагәдар мә'рузәчиләр вә мүзакирәләрин вахты мүәјјән олунду.

Бундан сонра алтмыш јашлары тамам олмалары мүнасибәтилә јазычыларымыздан Сејфәддин Дағлыја, Новруз Кәнчәлијә ССРИ Јазычылар Иттифагы идарә һеј'әтинин вә Азәрбајчан Әдәбијјаты Шурасынын тәбрикләри тәгдим едилди.

Јығынчағын ахырында әдәби мүһитимизи дүшүндүрән бир сыра чари мәсәләләрдән сөһбәт кетди вә гаршыда дуран нөвбәти вәзифәләр бир даһа дәгигләшдирилди.

МУСИГИ

Сәнәт фәдаиси

Азәрбајчан совет професионал вокал мәктәбинин баниси, ССРИ халг артисти, ССРИ Дөвләт мүкафаты лауреаты, профессор Бүлбүл ел ханәндәсиндән совет вокал мәктәбинин көркәмли устасынадәк бөјүк, чәтин вә мүрәккәб јарадычылыг јолу кечмишдир. Дөрд ил Италијада тәһсил алмагла о, Авропа вокал мәктәбинин ифа үслубуну вә Италија тәдрис методикасыны дәриндән мәнимсәмиш, Азәрбајчан вокал ифачылыг мәктәбини рус вә Үмумавропа мәктәби илә синтезләшдирәрәк, өзүнүн јени мәктәбини јаратмышдыр. 1931-чи илдә Италијанын мәшһур мусиги журналы «Арте ностра»да дәрч олунмуш мәгаләдә көстәрилирди ки, Азәрбајчан мүғәнниси Бүлбүл сәчијјәви Шәрг ифачылығындан Авропа ифачылыг мәктәбинә кечмиш, тәһсил алмаг үчүн Италијаја кәлмиш илк шәргли вокалчыдыр.

Италијадан гајыдандан сонра Бүлбүл јени вокал мәктәби јаратмалы, тәзә үслуба һүгуг газандырмалы иди. Онун сәнәтинин күчү мәгсәдинин ајдынлығында олмушдур. Бүлбүлүн јарадычылығында Азәрбајчан милли мусигисинин, халг ханәндәләринин ән көзәл ән'әнәләри Гәрб вә рус мусиги мәдәнијјәтинин зәнкин тәчрүбәси илә гәрибә вә әламәтдар бир тәрздә ујушмушдур. О, ханәндә јарадычылығындан кәлән вәрдишләрлә Италија вокал мәктәбинин техникасы арасында һејрәтли бир вәһдәт јаратмышдыр. Бу вәһдәтин нәтичәсидир ки, Бүлбүлүн охумағында милли колоритлә классик вокал техникасы бир-бирини тамамлајыр вә сон дәрәчә чазибәли көрүнүр.

Италија тәһсили онун кәләчәк фәалијјәтиндә өзүнү көстәрмиш вә көзәл, диггәтәлајиг бәһрәләрини вермишдир.

Бүлбүл јени-јени романслар, маһнылар охумагла бәрабәр, ејни заманда бөјүк ичтимаи-тәшкилати ишләр апарырды. Илк нөвбәдә зәнкин халг мусиги ирсимизә, фолклора гајғы мәсәләси ону дәриндән дүшүндүрүрдү. Јарадычылығынын илк күнләриндән, охумаға башладығы илк анлардан халгла, онун зәнкин мусиги хәзинәси илә, онун ше'рә, мусигијә, маһнылара дәрин мәһәббәтилә бағлы олан Бүлбүл Азәрбајчан мусиги фолклоруну топламаг кими мүһүм бир мәсәләни гаршысына мәгсәд гојур. Бу мәгсәдлә елми-тәдгигат кабинетинин тәшкилинә башлајыр. Аз бир заманда Бүлбүл халг мусиги фолклору нүмунәләринин топланмасында бөјүк мүвәффәгијјәтләр әлдә едир.

О, бир сәнәткар кими өз үзәриндә чалышмағы бир ан белә унутмурду. Бүлбүл јени Азәрбајчан операсынын јаранмасында, мүасир Азәрбајчан мусигисинин инкишафында, онларын мүвәффәгијјәтини гызғын сурәтдә, еһтирасла тәблиғ етмәк ишиндә мүһүм рол ојнамышдыр.

Мусиги ичтимаијјәти, хүсусән Азәрбајчан халг мусигисинин пәрәстишкарлары Бүлбүлүн чыхышларыны һәмишә бөјүк марагла динләјирдиләр. Бүлбүл өз ифасы илә муғамын ифачылыг мәдәнијјәтини јени мәрһәләјә галдырмаг, халг мусиги јарадычылығынын бүтүн көзәллијини көстәрмәк, бизим көһнә сәнәткарларын — ханәндәләрин, ашыгларын ән јахшы ән'әнәләрини чанландырмаг, бәрпа етмәк вәзифәләрини тәчрүби сурәтдә һәјата кечирирди. О, чалышырды ки, сәс, аһәнк, ше'р бир вәһдәтдә бирләшсин, бир-биринә үзви сурәтдә бағлансын, бири о бирини тамамласын. Бүлбүл тәкчә мәлаһәтли сәси илә дејил, һәм дә бөјүк сәнәти илә, мусигини, ше'ријјәти дујмаг, ону фәрди јарадычылыг сүзкәчиндән кечириб динләјичиләрә вә тамашачылара бачарыгла тәгдим етмәк исте'дады илә буна наил олурду. Онун охумасында һәмишә тәбиилик дујулурду. Бүлбүлүн дили ахычы, сөз еһтијаты чох иди. Мусиги терминләрини, халг дилини, әдәбијјаты көзәл билирди. Елмин бүтүн саһәләри илә марагланырды. Ше'ријјәтин, тәбиәтин, әсл көзәллијин вурғуну иди. Көзәл олан һәр бир шеј онун руһуну охшајырды. О, ше'ри шаирдән, көзәл мәнзәрәни рәссамдан, мусигини бәстәкардан аз севмирди. Бүлбүл халгы, халг да Бүлбүлү севирди. Халгын мәһәббәти исә сәнәткар үчүн ән бөјүк мүкафатдыр. Елин рәғбәтини газана билән сәнәткарлар хошбәхтдирләр. Бу мәһәббәти бүтүн варлығы илә өз елинә, Вәтәнинә бағланмыш, халгын јарадычылыг дүһасындан өјрәнмиш сәнәткарлар газанырлар. Бүлбүл белә сәнәткар иди.

О, јарадычы, һәмишә дүшүнүб-дашынан сәнәткарлардан иди. Милли мусигимизин өз дәрин көкләри үзәриндә инкишаф етмәси үчүн даим јоллар арајырды. О, мөһкәм телләрлә мусигијә, сәнәтә бағлы иди, чүнки тәбиәтән мусигидән доғулмушду.

Азәрбајчанын халг јазычысы Мирзә Ибраһимов «Ибрәтамиз һәјат, бөјүк сәнәт» адлы мәгаләсиндә јазмышдыр: «Бүлбүлүн хатирәси бүтүн халгымыз, бүтүн сәнәт адамларымыз үчүн әзиздир... Онун зәнкин, долғун, мә'налы вә һәмишә халга бағлы олан һәјатына, јарадычылығына аид бүтүн фактлары јығмаг, топламаг, өјрәнмәк јалныз тарихи дејил, чанлы, әмәли әһәмијјәтә маликдир. Чүнки Бүлбүлүн һәјаты вә јарадычылығы коммунизмин бөјүк сәнәти уғрунда мүбаризә апаран бу күнкү сәнәт адамлары үчүн ибрәтамиз бир мәктәбдир».

Бүлбүлүн ады илә бағлы сәнәдләри топламаг, онлары мүһафизә едиб кәләчәк нәсилләрә чатдырмаг мусигимизи севән һәр кәсин борчудур.

Күлшән ИСМАЈЫЛОВА,
мусигишүнас.

ТЕАТР

Күнүн тәләбләри

(ТЕАТР МӨВСҮМҮ КҮНЛӘРИНДӘ ДҮШҮНЧӘЛӘР)

Театр күзкүдүр. Театр һаггында бу чаға гәдәр дејилмиш рәнкбәрәнк бәнзәтмәләрдән, бәлкә дә ән дәјәрлиси бу ола... Вә һәмин бу күзкүнүн архасында һәмишә әдәбијјат, еләчә дә гәләм саһиби дајаныб. Театрын өзүлү фикир, сөз кими сал гајанын үстүндәдир. Театр сәнәтинин, тамашанын јалныз һәрәкәтдән ибарәт олдуғуну сөјләјәнләр, мәнчә, өз сөзләриндә јанлышдырлар... ...Бөјүк-кичиклијиндән асылы олмајараг, һәр театр мөвсүмү башлајанда, бүтүн дүнја театрларыны бирчә суал дүшүндүрүр — бу мөвсүмдә нәји гураг, һансы әсәрләри сәһнәјә чыхараг? Һансы пјесләрдән јапышаг ки, әлимиз гуру јердә галмасын?.. Репертуар бүтүн театрларын ән үмдә проблемидир вә дүнјанын һәр һансы бир театры һәмишә әлимјандыда «гүввәтли, заманын тәләбләринә чаваб верә билән пјес» сораглајыр...

Дүнјанын ағрысыны-ачысыны үрәјиндән, әсәбиндән кечирән, сосиализм чәмијјәти кими һәртәрәфли инкишаф етмиш бир чәмијјәтин јетирмәси олан совет драматургу өзүнүн јазыб-јаратдыглары үчүн Вәтән, халг гаршысында даһа артыг чавабдеһлик дашыјыр.

Драматургларымыздан Мирзә Ибраһимов, Илјас Әфәндијев, Әнвәр Мәммәдханлы, Нәби Хәзри, Бәхтијар Ваһабзадә, Анар, Рүстәм Ибраһимбәјов, Иса Һүсејнов, Алтај Мәммәдов кими сәнәткарлар өзләринин драм јарадычылығында јени мәзмун, јени фәлсәфи мүндәричә, психоложи дәринлик ахтарырлар. Онлардан бә'зиләринин драматуркијада ара вермәји, нәфәс дәрмәји дә, сәһнә сәнәтинин индиси илә ајаглаша билмәк нијјәтиндән, бу нијјәт наминә ахтарышлардан ирәли кәлән бир һалдыр. Ону да дејәк ки, драматургларымыздан чохусу театрларымыз үчүн ССРИ-нин 60 иллик јубилејинә јени пјесләр јазмагдадырлар вә тамашачылар һәмин пјесләрин адларыны кәлән мөвсүмүн афишаларында көрә биләчәкләр.

Һәр бир өтән театр мөвсүмүндән чох шеј өјрәнилир, ишә јарајан нәтичәләр чыхарылыр. Өтән мөвсүмдә театрларымызын сәһнәләриндә ојнанылмыш вә еләчә дә ојнанасы һәр бир јени әсәр, тамашачыја дејилән һәр јени сөз әзәл башдан мүәллифин фәал ичтимаи јер-јурдундан, заман-мәкан дахилиндә дүшүнүб-дашындыгларындан хәбәр верир.

Өтән мөвсүмдә драматургларымыз, еләчә дә театрларымыз партијанын гурултајына һәср олунмуш дәјәрли сәһнә әсәрләринин јаранмасында хејли зәһмәт чәкибләр. Рүстәм Ибраһимбәјовун «Ултиматум», Анарын «Сәһрә јухулары», Әкрәм Әјлислинин «Вәзифә», Нәриман Һәсәнзадәнин «Бүтүн Шәрг билсин...» кими истәр форма, истәрсә мәзмун бахымындан лајигли әсәрләри өтән театр мөвсүмүнүн јаддагалан, шөһрәт газанан тамашалары олублар. Ону да гејд етмәк вачибдир ки, адларыны чәкдијимиз бу әсәрләр истәр әдәби материал, истәрсә дә һазыр тамаша шәклиндә Үмумиттифаг һөрмәти газана билибдир. Арзу едәрдик ки, белә уғурларын, сәһнә-сәнәт гәләбәләринин сајы даһа да чох олсун...

Драматуркијамызын, үмумијјәтлә, театрларымызын кәләчәк гајғылары, севинч вә уғурлары, әлбәттә ки, јетишмәкдә олан театр нәслиндән, һеч шәксиз — илк нөвбәдә драматуркијамызын чаван нәслиндән асылыдыр. Јени драматургларын араја-әрсәјә кәлмәси, бәркијиб формалашмасы үчүн исә һәр шејдән әввәл һәмин нәслә гајғы, һәм дә тәләбкарлыг лазымдыр. Бу гајғы гој һеч дә «әркөјүнлүк» сәвијјәсиндә баша дүшүлмәсин. Әксинә, чаван драматуркијанын гаршысында даһа чидди, даһа санбаллы вәзифәләр дурур вә јахын кәләчәкдә һәмин вәзифәләрин, јашлы нәсиллә бәрабәр, чаван драматуркија өһдәсиндән кәлмәлидир. Ону да дејә биләрик ки, сон илләр драматуркијамызын кәнч нәслинә бәсләнән гајғынын мөздәјәр бәһрәләрини көрмәкдәјик. Буларын арасында Рәһман Әлизадәнин комедијаларыны гејд етмәк истәрдик.

Үмумијјәтлә, нәзәрдә тутулуб ки, һәр театр, мөвсүм боју кәнч драматурглардан һеч олмаса биринин әсәрини гурсун. Драматурглардан савајы, режиссор, актјор, рәссам, бир сөзлә, јени, исте'дадлы нәслин јетишмәси үчүн театрларын тәәссүф ки, истифадәсинә чох кеч тәрпәндијимиз кичик — көмәкчи сәһнәләриндән кәлән мөвсүмдә чох хејирли шәкилдә фајдаланмаг фикриндәјик.

Јери кәлмишкән ону да дејәк ки, сон илләр пјесләрин тәрчүмә ишинин кејфијјәтини дә хејли јахшылашдыра билмишик вә бу ишдә танынмыш јазычыларымызла јанашы, кәнч драматург вә тәрчүмәчиләрин дә ролу бөјүкдүр.

Әлбәттә, истәр јашлы нәсил, истәр чаван нәсил — сөһбәт әсл драматуркијадан кедир. Елә көрүнмәсин ки, «драматуркија сәнајемиздә» һәр шеј јерли-јериндәдир, куја ки, театрларымыз «аллы-күллү, әтирли драматуркија бәһәрини драматургларын әлиндән гапмагла» мәшғулдурлар. Әсла. Драматуркијамызын проблем вә гајғылары бәс гәдәрдир. Илк нөвбәдә ону дејәк ки, јазычыларын, гәләм саһибләринин арасында драм јарадычылығыны елә-белә, икинчи дәрәчәли бир сәнәт саһәси кими баша дүшәнләр чох тәәссүф ки, һәлә чохдур. Јаранан әсәрләрин, јазылан пјесләрин әксәри орта сәвијјәли олур вә адәтән белә әсәрләрин сәһнә өмрү дә узун сүрмүр. Илк нөвбәдә белә сәһнә әсәрләриндән, графоманијадан јаха гуртармаг вачибдир. Орта сәвијјәли (мәнчә, ән мәрәксиз) драматуркијанын, нәдәнсә, театр тәнгидиндән чәкәрәји, «горхусу» да аздыр.

Јени мөвсүм күнләриндә ону да демәк вачибдир ки, драматуркијамызда форма ахтарышлары да ләнк апарылыр. Јазычыларымызын он нәфәриндән аз гала 8—9-у кәнд мөвзусунда јазыб-јаратса да, сон илләр бу кәрәкли мөвзу тәәссүф ки, бизим мүасир драматуркијамызда өз лајигли (мөвзу хатиринә јох!) әксини тапа билмәјиб. Үмумијјәтлә, драматург вә јазычыларымыз мүасир тамашачыны дүшүндүрән, бу күнлә, сабаһла сәсләшә билән, мајасында дүнјәви, бәшәри проблемләр дајанан сәһнә әсәрләри јазыб ортаја чыхармалыдырлар.

Театр мөвсүмләрини доламан, бириндән о бирисинә адлајан даһа бир проблем һаггында да демәк лазымдыр. Бәллидир ки, һәр бир театр башга драматурглардан да бәһрәләниб, «күлүн дәрсә дә» (биртәрәфли баша дүшүлмәсин), өзүлүндә милли драматуркија дајаныб-дурур. Һәр бир театрын көрдүјү иш дә халгын ағлындан-һиссиндән сүзүлүб кәлән драматуржи не'мәти араја-әрсәјә кәтирмәкдән, танытмагдан ибарәтдир. Илләр өтдүкчә, вахт кечдикчә һәмин ирсин үстүнә јениси кәлир вә театр бүтүн бу просесин руһуну өзүндә јашатмалы, бу јүкү өз чијниндә дашымалыдыр. Мәсәләјә бу тәрәфдән јанашанда, уғурларымыз јада дүшүр, анчаг бу јада дүшәнләрин сырасы хејли сејрәкдир. Бу тәкәмсејрәклик, мүхтәлиф вахтларда гурулан тамашаларын чох парасынын алајарымчыг сәһнә һәлли, һардаса бизә ихтијар верир дејәк ки, Азәрбајчан классик драматуркијасыны лајигинчә дујуб, тамашачыја ону јахындан нишан верә билмәмишик. Мирзә Фәтәли Ахундов, М. Чәлил, Ә. Һагвердијев, Н. Б. Вәзиров, Һ. Чавид, Ч. Чаббарлы пјесләринин чохусу исте'дадлы, чанјанан бир режиссор гајғысына мөһтачдыр. Бәлкә дә Азәрбајчан театрынын дүнја театры илә үнсијјәт астаналлији онунла бағлыдыр ки, биз өз классик драматуркијамызы мүасир сәнәт бахымындан лазымынча, тәләб олунасы сәвијјәдә гавраја билмәмишик?! Дүнја драматуркијасынын ән јахшы инчиләринә дә, ола билсин, јол милли драматуркијадан кечиб кедир. Бунун нәтичәсидир ки, Лопе де Вега, Ибсен, Шоу, Бомарше, Брехт, Дүренматт вә башга бу кими драматургларын әсәрләри Азәрбајчан сәһнәсинә чох надир һалларда јол тапа билир. Бунун үчүн исә һәр шејдән әввәл, нә исте'дадини билән, һүнәрли, исте'дадлы режиссорлар лазымдыр. Режиссор јериндә оланда актјор гүввәси дә јетишир, бәстәкар да, рәссам да. Инди чох вахт драматург да театра режиссорун ишығына кәлир. Бу бахымдан республикамызын театрлары арасында чаван да олса, јалныз Шәки Дөвләт Драм Театрынын тәчрүбәси сечилиб-сајылмаға лајигдир...

...Театрларымызын кәлән мөвсүм үчүн көрәчәји ишләрдән данышмалыјыг, бу мәсәлә илә бағлы бир пара әјәр чәһәтләри дә хатырладыг...

Әдәбијјатын, сәнәтин, о чүмләдән театрын ән үмдә вәзифәси бу дүнјаны даһа да ишыглы етмәк, даһа да көзәлләшдирмәкдир. Бу гәдим, һәмишәчаван улу сәнәт мин илләр бундан габаг олдугу кими, һәр дәфә, һәр мөвсүмдә бу ишә јенидән башлајыр, инсаны даһа да учалтмаға, хошбәхт еләмәјә, бу кен дүнјаны исә инсан оғлуна севдирмәјә чалышыр...

Вагиф ӘЛИХАНОВ,
Азәрбајчан ССР Мәдәнијјәт Назирлијинин репертуар коллекијасынын баш редактору.

Словак дилиндә

Братислава шәһәринин «Смена» нәшријјаты словак дилиндә халг јазычысы Илјас Әфәндијевин бирчилдлијини чап етмишдир. Китаба мүәллифин «Сөјүдлү арх» романы вә «Көрпүсаланлар» повести дахил едилмишдир. Әсәрләри словак дилинә совет әдәбијјатынын көркәмли тәдгигатчысы вә тәрчүмәчиси Анна Костоланска тәрчүмә етмишдир. Рәссам Светозар Мудло китаба нәфис тәртибат вермиш, јаддагалан, мә'налы иллүстрасијалар чәкмишдир.

Илјас Әфәндијевин һәлә 1962-чи илдә «Сөјүдлү арх» романы Братиславада ајрыча китаб шәклиндә нәшр едилмишдир.

Нечә илдир ки, республикамызда сентјабрын 18-дә мусиги күнү кечирилир. Ән'әнәјә көрә, һәмин күн професионал мусигимизин классики, даһи бәстәкарымыз Үзејир Һачыбәјовун јарадычылығы вә Азәрбајчан бәстәкарлыг мәктәбинин мүхтәлиф нәсилләриндән олан нүмајәндәләринин јаратдыглары әсәрләр кениш шәкилдә тәблиғ олунур. Республика Бәстәкарлар Иттифагынын нәздиндә фәалијјәт көстәрән мусиги тәблиғ бүросунун хәтти илә бәстәкар вә ифачыларын бир групу бу мүнасибәтлә Шамахы рајонуна кәлмишдиләр. Рајон зәһмәткешләринин нүмајәндәләри Сабир адына Педагожи Мәктәбдә Үзејир Һачыбәјовун јарадычылығына һәср олунмуш тәнтәнәли јығынчагда «сөзлү, нәғмәли гонаглар»ы марагла динләмишләр. Бәстәкарлардан республиканын әмәкдар инчәсәнәт хадимләри Рамиз Мустафајев, Тофиг Бакыханов вә Нахчыван МССР-ин әмәкдар инчәсәнәт хадими Нәриман Мәммәдов бөјүк сәнәткарын јарадычылығынын ајры-ајры саһәләриндән сөз ачмыш, онун Азәрбајчан мусиги сәнәтинин инкишафындакы мүстәсна хидмәтиндән әтрафлы данышмышлар. С. Әһмәдова, Ј. Абдуллајева, О. Һачыјев, Е. Ахундов вә Р. Адыкөзәловун ифасында Ү. Һачыбәјовун «Севкили чанан», «Сәнсиз» мусигили гәзәлләри, «Гаракөз» маһнысы, «Аршын мал алан» оперетасындан «Теллинин маһнысы» вә башга әсәрләри сәсләнмишдир. Онлар мусиги мәчлисиндә иштирак едән бәстәкарларын мүхтәлиф мөвзуда јаздығы маһнылары да охумушлар. Мүғәнниләри «Хатирә» халг чалғы аләтләри ансамблы (бәдии рәһбәри А. Бағыровдур) мүшајиәт етмишдир.

Бәстәкар вә ифачылар рајонун габагчыл тәсәррүфатларында үзүмчүләрлә көрүшмүш, кәләчәк јарадычылыг планларындан данышмышлар.

Көрүшләр

Сумгајытдакы 16 нөмрәли орта мәктәбдә Низами Кәнчәвинин анадан олмасынын 840 иллији мүнасибәтилә әдәби кечә кечирилмишдир. Кечәни кириш сөзү илә мәктәбин директору А. Әһмәдов ачмышдыр. Даһи шаирин јарадычылығы һаггында филолокија елмләри намизәди Фируз Садыгзадә мә'рузә етмиш, шаирләрдән Сәјавуш Мәммәдзадә, Әләкбәр Салаһзадә, Фикрәт Садыг, Әшрәф Шәфијев, Зүлфүгар Әлијев, Рүф'әт Зәбиоғлу Низами Кәнчәви илә бағлы ше'рләрини охумушлар.

Кимјачыларын али мәчлиси

(Әввәли 3-чү сәһифәдә)

халг тәсәррүфаты үчүн лазым олан кимјәви маддәләр истеһсалатынын күчләндирилмәси вә с. бу кими мәсәләләрә алимләрин диггәтини чәлб едир, буларын һәлли үчүн о дөврдә мүмкүн олан бүтүн тәдбирләри көрүрдү.

Партијамызын тарихи XXVI гурултајында Л. И. Брежнев јолдашын дәрин мәзмунлу вә програм характерли мә'рузәсиндә, һәмчинин гурултајын гәрарларында кимја елми вә кимја сәнајесинин мүхтәлиф саһәләринин гаршысында конкрет вәзифәләр гојулмушдур.

Һәлә бөјүк рус алими Ломоносовун 200 илдән чох әввәл дедији кими, кимја кетдикчә мәишәтимиздә даһа јахындан иштирак едир.

Кимја планетимизин кетдикчә артмагда олан әһалисинин гида мәһсуллары еһтијатыны артырмаг мәгсәдилә сүн'и азуга һазырлајыр. Бу гәбилдән олан синтетик гида маддәләри сырасында дад вә там е'тибарилә тәбии күрүдән сечилмәјән сүн'и күрүнү көстәрмәк мүмкүндүр.

Әлван рәнки вә көзләримизи охшајан чалары илә инсаны валеһ едән синтетик бојалар, тәбии каучукла мүвәффәгијјәтлә рәгабәт едән синтетик каучук, рәнкарәнк сүн'и хәз, дәри, мүхтәлиф парчалар вә с. бу күнкү кимјанын гүдрәтинә дәлаләт етмирми? Космосун әнкин дәринликләринә јијәләнмәкдә, космос фатеһләринин ајларла космик кәмиләрдә јашајыб, мүвәффәгијјәтлә ишләјә билмәләри бу күнкү кимјанын мисилсиз гәләбәләринин нәтичәси дејилми?

Мә'лум олдуғу кими, XIX әсрин ахырларында синтетик үзви кимја истеһсалата доғру јени аддымлар атмаға башламышды. Лакин кимја сәнајеси әсас е'тибарилә мүхтәлиф дуалар, туршулар вә гәләвиләр һазырламагла мәшғул иди. Мүасир кимја исә бу сөзүн әсл мә'насында өз харигәләри илә бизи һејран едир: о, кимјәви елемент јарадыр, нүвә дахили енержисиндән мәһарәтлә истифадә едир, габагчадан нәзәрдә тутулмуш хассә вә кејфијјәтә малик маддәләр јарадыр. Бу күнкү кимја техниканын тәләбләринә чаваб верә билән мүхтәлиф метал әринтиләри, електроникада тәтбиг едилән јарымкечиричиләр һазырлајыр. Бүтүн буллара көрә дөврүмүзү «кимја әсри» адландырмағы тәклиф едәнләр тамамилә һаглыдырлар.

XII Менделејев гурултајынын доғма Бакыда кечирилмәси һеч дә тәсадүфи дејил. Белә ки, чох зәнкин вә мараглы тарихә малик олан Азәрбајчанда «кимја сәнәтинин» беш мин илә јахын өмрү вардыр. Билдијимиз кими, Дмитри Иванович Менделејев 1863-чү илдән башлајараг беш дәфә Бакыја кәлмиш вә нефт истеһсалы е'[...] јахындан таны[...] О вахт Б[...]кыда нефтдән сәмәрәли истифадә едилмәмәсинин, јә'ни бу гијмәтли сәрвәтин там сәмәрәли истифадә олунмамасыны Менделејев тәсәррүфатсыз кәндлинин күләши јандырмасы илә мүгајисә едирди.

Азәрбајчанда Совет һакимијјәти гурулдугдан сонра әсл инкишаф јолуна гәдәм гојмуш кимја чәми 60 илдә партијамыз вә дөвләтимизин күндәлик гајғысы сајәсиндә ағласығышмаз наилијјәтләр газанмышдыр. Вахтилә «гара гызыл сәлтәнәти» адландырылан јурдумуз инди беш орденли «нефт вә кимја» республикасы олмушдур.

Азәрбајчан торпағы мүхтәлиф минерал бирләшмәләрлә зәнкиндир; мисал олараг алүминиум, дәмир, кобалт, гурғушун филизләрини, сиолит, бентонит вә с. кими фајдалы минераллары көстәрмәк олар.

Азәрбајчанда зәнкин еһтијата малик олан бир сыра гијмәтли маддәләр алмаға имкан верән буруг сулары вә термал минерал сулар вар. Бу тәбии сәрвәтләрдән комплекс шәкилдә истифадә едилмәси үчүн алимләримиз бөјүк ишләр көрүр.

«Гара гызыл»дан вә онун төрәмәләриндән гијмәтли кимјәви мәһсуллар, о чүмләдән спирт, каучук, сүртկү јағлары, мүхтәлиф ашгарлар вә с. алмаг саһәсиндә республика ССРИ-дә өн сырада кедир.

Нефт е'малы вә нефт кимјасына аид олан бир сыра просесләр илк дәфә республикамызда ишләниб һазырланмышдыр.

Бөјүк ифтихар һисси илә демәк олар ки, кимјачы алимләримиз тез-тез ССРИ вә харичи өлкәләрдә чағырылан елми мәчлисләрдә чыхыш едир вә мүвәффәгијјәтлә совет елмини тәмсил едир, онларын әсәрләри харичдә нәшр едилир.

Ингилабдан әввәл чәми бир кимјачы профессор олан Азәрбајчанда инди онларча кимјачы академик, јүзләрлә профессорлар вә елмләр намизәди вардыр. Бүтүн булар XII Менделејев гурултајынын күнәшли республикамызын пајтахтында кечирилмәсинә зәмин јаратмышдыр.

Инди биз фәрәһ һисси илә дејә биләрик ки, XII Менделејев гурултајы Бакыда өз ишини бу мүһүм мүвәффәгијјәтлә баша вурур. Мән бу гурултајын әһәмијјәти вә онун гаршымыза гојдуғу вәзифәләри барәдә фикрими Л. И. Брежнев јолдашын тәбрик мәктубундакы ашағыдакы сәтирләрлә јекунлашдырмаг истәјирәм: «Менделејев гурултајлары өлкәмизин кимјачыларынын ән мө'тәбәр мәчлисләри олуб, Вәтәнимиздә кимјанын инкишафында бөјүк рол ојнајыр. Индики гурултај Сов.ИКП XXVI гурултајынын тарихи гәрарлары илә әлагәдар олараг совет адамларынын бөјүк сијаси фәаллығы вә әмәк чошғунлуғу шәраитиндә кечир. Кимја елминин вә сәнајесинин наилијјәтләри әмәк мәһсулдарлығыны јүксәлтмәк, енержи вә материал мәсрәфинә гәнаәт етмәк, тәбии еһтијатлардан сәмәрәли истифадә етмәк, әтраф мүһити горумаг, совет халгынын рифаһыны јүксәлтмәк вәзифәләринин јеринә јетирилмәсинә көмәк едир. Мүбалиғәсиз демәк олар ки, мүасир кимјанын мүвәффәгијјәтләри бүтүн ичтимаи истеһсалын сәмәрәлилијини јүксәлтмәјә, елми-техники тәрәггинин сүр'әтләндирмәјә мүһүм тә'сир көстәрир».

Азәрбајчан ССР Мәдәнијјәт Назирлији, республика Бәстәкарлар Иттифагынын идарә һеј'әти Нијазијә, анасы

БӨЈҮКХАНЫМ МӘЧИД ГЫЗЫНЫН

вәфаты мүнасибәтилә дәрин һүзнлә башсағлығы верирләр.

Азәрбајчан Јазычылар Иттифагынын идарә һеј'әти Сәјавуш Мәммәдзадәјә, әмиси

МҮТӘЛЛИМ МӘММӘДЗАДӘНИН

вәфаты мүнасибәтилә дәрин һүзнлә башсағлығы верир.

Азәрбајчан Јазычылар Иттифагынын идарә һеј'әти Музәффәр Шүкүрә, әмиси

ШӘМШАД ЗЕЈНАЛОВУН

вәфаты мүнасибәтилә дәрин һүзнлә башсағлығы верир.